

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. แนวความคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการปกครอง
3. แนวความคิดเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น
4. แนวความคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล
5. บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแคนดง
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า มีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้ ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2526 :6) ได้เสนอความหมายและหลักการสำคัญเรื่องนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกันในเรื่องต่อไปนี้นำบรรลุดุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมตลอดถึงความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหารูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

3. ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนา ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่ไว้วางไว้

8. ร่วมควบคุม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ
 ยูว์ณีย์ วุฒิเมธี (2526 : 26) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันมนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ดีถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 103) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (2527 : 81) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของคนในการจัดการและควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นอย่างบุคคลหรือของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการดำเนินงานเกิดการพัฒนา และเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น ยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานหรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามแผนงานหรือโครงการเกิดประสิทธิผล

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความต้องการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามีมาแต่โบราณตั้งแต่ มนุษย์อยู่ร่วมกันหรือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กันที่มีการอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติ จะแตกต่างกันเฉพาะรูปแบบและวิธีการเท่านั้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอาจทำได้โดยการสมัครใจ โดยการบังคับ โดยความจำเป็นหรืออาจเกิดจากการชักนำของผู้นำชุมชน ข้าราชการ ผู้มีอำนาจหน้าที่ แม้กระทั่งหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรเอกชน อาจกระทำในกรอบนโยบายที่กำหนดหรือทำตามความจำเป็นที่ผู้คนในชุมชนต้องช่วยกันดำเนินการเพื่อความอยู่รอดและเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบท โดยเฉพาะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 แนวคิดนี้มาจากการวางนโยบายแนวใหม่ ซึ่งเน้นที่การพัฒนาคนเป็นสำคัญมากกว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีความพยายามเปลี่ยนแปลงการพัฒนาจากบนลงล่าง (Top – down)มาเป็นล่างขึ้นบน(Bottom – up) โดยใช้ประชาชนเป็นผู้มีส่วนกำหนดเป้าหมายสุดท้ายในกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาในการตัดสินใจรวมถึงการประเมินผล

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าในปัจจุบันทุกๆ ฝ่ายแม้ว่าจะเป็นหน่วยราชการที่รับผิดชอบในการดำเนินงานพัฒนาประเทศ อย่างกรมพัฒนาชุมชน หรือหน่วยงานพัฒนาเอกชน ภายในประเทศก็ให้ความสำคัญต่อแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก แต่ดูเหมือนว่าความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ยังขาดความเป็นหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากนี้ถึงแม้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ในฐานะที่เป็นหลักการและวิธีการพัฒนาแต่ในทางปฏิบัติยังมีปัญหาอยู่

บุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 25) กล่าวถึง สาระสำคัญของการมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจ การปฏิบัติ และการเข้าร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวของประชาชนเอง การที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ในขณะที่เดียวกันก็จะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาส

ลือชัย ศรีเงินยวง และ ผาสุก เอนกวนิช (2526 : 12-13) ได้เน้นเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้องไม่หมายความเพียงแต่การดึงประชาชนเข้ามาร่วมโครงการที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนด “รูปแบบเป้าหมายของงาน” และ “กำหนดให้มีการเข้าร่วม” ดังที่ผ่านมาแต่จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีสำนึกรับผิดชอบ และมีบทบาทอย่างเต็มที่ ตั้งแต่คิดค้นปัญหา วางแผนปฏิบัติงาน ดูแลกำกับตลอดจนประเมินผลติดตามงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้องหมายถึง การมอบอำนาจ อธิปไตยขั้นพื้นฐานคืนสู่ประชาชน การพยายามจัดตั้งและพัฒนาองค์กรประชาชนให้เข้มแข็ง บนพื้นฐานของการพึ่งตนเองเป็นสำคัญ

ทวิทอง หงส์วิวัฒน์ (2527 : 2) ได้ให้แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกของสังคม ในการมีส่วนร่วมนี้ประชาชนจะได้มีการพัฒนา การรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจ ในการกำหนดวิถีชีวิตของคนอย่างเป็นตัวของตัวเอง ความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนจะสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ได้มากได้น้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นประการสำคัญ แต่การที่จะส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบในส่วนตัวของประชาชนเองหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเราจะต้องมีการพิจารณาถึงตัวคนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมนั้นเป็นอย่างไร ตามปกติแล้วคนนั้นมีความแตกต่างกันไป เช่น ความแตกต่างทางทัศนคติ บุคลิกภาพ จิตใจ อารมณ์ ค่านิยม ความสามารถ กำลังใจ และความแตกต่างกันทางด้านร่างกาย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อจะนำสิ่งเหล่านี้ไปประกอบเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน หรือส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 186) ได้ให้แนวคิดของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องเป็นเหตุเร้าใจให้ทำการบรรลุจุดหมายของกลุ่มนั้น ทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกลุ่ม ดังกล่าวด้วย ซึ่งจะต้องมีเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมกลุ่มอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
2. ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วม

3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

บุญเพรง บ้านบางพูน (2527 : 91) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

1. มองในแง่คัดค้านการพัฒนาที่ยิ่งทำก็ยิ่งสร้างตัวกลไกการพัฒนาของชนชั้นกลางเอง โดยชาวบ้านไม่มีส่วนร่วม คือ ทำโครงการเพื่อสนองความต้องการของพวกเขาพัฒนาเอง ยิ่งทำสถาบันการพัฒนายิ่งเติบโต

2. มองในแง่ที่เป็นแนวคิดหรืออุดมการณ์ใหม่ในการพัฒนา อันเนื่องมาจากการพัฒนาที่ทำกันอยู่ยิ่งทำยิ่งมีปัญหา ปัญหาที่ว่า คือ ใช้วิธีการทำงานแบบสั่งการจากข้างบนลงสู่ข้างล่าง ซึ่งเป็นแบบให้ผลทางลบมากกว่า

3. มองในแง่กระบวนการในการวิเคราะห์และเปลี่ยนแปลงสังคมทั้งระบบ คือ มองว่าในสังคมที่มีผู้มีอำนาจกับไร้อำนาจนี้ การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นไม่ได้เพราะการมีส่วนร่วมที่สำคัญที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการในการร่วมกันตั้งแต่การคิดวิเคราะห์ ศึกษา กระทั่งกำหนดทิศทางของสังคม

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2529 : 6) ได้ให้แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนว่าเป็นกระบวนการที่รัฐต้องส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน องค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกัน ในเรื่องต่อไปนี้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และนโยบายที่กำหนดไว้ คือ

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงลดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดและสร้างรูปแบบ วิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา ลดปัญหาของชุมชนสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นความต้องการและสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงานโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อขจัดปัญหา และตอบสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายของหน่วยงานที่วางไว้

8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้โดยเอกชน หรือรัฐบาลให้ใช้ได้ตลอดไป

บัญญัติ แก้วส่อง (2531 : 39-40) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาว่า การที่บุคคลเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆของโครงการพัฒนา ทั้งในรูปของการบริจาคที่ดิน ทรัพย์สิน สิ่งของหรือร่วมกระทำ การร่วมตัดสินใจ หรือการส่งตัวแทนไปร่วมกิจกรรมของโครงการพัฒนาในขั้นตอนต่างๆ

วันรักษ์ มิ่งมณีนาถ (2531 : 10) ได้ให้แนวคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทั่วไป หมายถึง การเข้าร่วมแข่งขันอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลหรือประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการมากที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มากขึ้นกว่าสิ่งที่ทำ ไปนั้นจะตรงกับความต้องการแท้จริงและมั่นใจยิ่งขึ้นว่าผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับผลประโยชน์เสมอหน้ากันและได้ระบุดึงกระบวนการขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนว่ามี 5 ขั้นตอน ฉะนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจึงควรจะหมายถึง การมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนโดยครบถ้วน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน เพื่อนำไปสู่การศึกษาค้นคว้าปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ตลอดจนการจัดลำดับของปัญหาและการคัดเลือกปัญหาที่จะแก้ไขปัญหาคัดตามลำดับก่อนหรือหลัง ชาวบ้านต้องรู้ปัญหาของตนเองไม่ใช่ให้คนภายนอกมาชี้ปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
3. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีและวางแผนในการแก้ปัญหา
4. การมีส่วนร่วมดำเนินการตามแผน เช่น การสละแรงงานและทรัพยากรต่างๆ
5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

สนธยา พลศรี (2533 : 56) ได้ให้แนวคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่า ประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมทุกอย่างมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้เป็นผู้ตัดสินใจทำงาน ลงมือทำงานตามที่ตัดสินใจไปแล้วด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการทำให้เขาได้ปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการของเขา การที่เขาเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการนั้นจะทำให้เขามีโอกาสพัฒนาตัวเอง ยิ่งขึ้น

องค์การอนามัยโลก กล่าวถึง รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน ดังนี้ (อนงค์ พัฒนาจักร. 2535 : 42)

1. การวางแผน (Planning) ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามประเมินผล และการตัดสินใจ
 2. การดำเนินกิจกรรม (Implementation) ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ และการบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร การควบคุมการใช้เงิน และการบริหาร
 3. การใช้ประโยชน์ (Utilization) ประชาชนมีความสามารถนำเอากิจกรรมมาใช้ประโยชน์ได้ เป็นการเพิ่มระดับการพึ่งพาตัวเอง และการควบคุมทางสังคม
 4. การได้รับประโยชน์ (Obtaining Benefits) ประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนพื้นที่เท่ากัน
- ธรรมรส โชติกุลธร (2540 : 220) ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความสนใจ และความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจ และความห่วงกังวลส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญพ้องต้องกันกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม
2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกัน ที่มีอยู่ต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้พุ่งไปสู่การร่วมกลุ่มวางแผน และลงมือทำงานร่วมกัน
3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้ จะต้องรุนแรงและมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำที่สนองตอบความเห็นของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นๆ

ทะนงศักดิ์ กุ่มไข่น้ำ (2541 : 93) ได้ให้แนวคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาไว้ว่าการที่ประชาชนได้เขามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งในลักษณะของการ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมกับผลประโยชน์ ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และร่วมติดตาม ประเมินผล เป็นกระบวนการกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาส และใช้โอกาสที่ได้แสดงออกซึ่งความรู้สึกร่วมกัน เกิดปัญหาความต้องการของตน โดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด นอกจากนี้ยังเป็นกระบวนการที่รัฐทำการ

ส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนและชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องรวมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายที่กำหนดไว้

ชัชอนันต์ สมุทวณิช และคณะ (2544 : 334) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน มี 2 รูปแบบ คือ กระบวนการที่ต้องอาศัยการรับรองโดยกฎหมาย และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น การสร้างระบบสมัครใจขึ้น เพื่อให้มีสภาพบังคับทางสังคม เช่น การรับรองหรือการให้รางวัลด้านสิ่งแวดล้อมแก่ผลิตภัณฑ์ หรือธุรกิจอุตสาหกรรมที่ใส่ใจในการสร้างจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมให้เกิดเป็นบรรทัดฐาน

วันชัย วัฒนศัพท์ (2544 : 25-28) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า

1. เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ การปรึกษาหารือกับสาธารณชน ช่วยให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้นๆ ได้เหมาะสม สาธารณชนสามารถที่จะผลักดันให้เกิดการทบทวนข้อสันนิษฐานที่ปิดบังอยู่ ซึ่งอาจจะปิดบังไม่ให้มองเห็นทางออกที่มีประสิทธิภาพที่สุด บ่อยครั้งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดการพิจารณาถึงทางเลือกใหม่แทนวิธีการที่เคยใช้กันมาในอดีต
2. ลดค่าใช้จ่ายในการสูญเสียเวลา การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้
3. การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่ยืนยาวและมั่นคง และการยอมรับระหว่างกลุ่มซึ่งระยะแรกอาจจะมีความเห็นที่ขัดแย้งกันคนละทาง การมีส่วนร่วมยังก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณี ลดความขัดแย้งทางการเมือง สร้างความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ
4. การเพิ่มความง่ายต่อการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้เกิดความรู้ถึงความเป็นเจ้าของต่อการตัดสินใจนั้น เมื่อได้ร่วมตัดสินใจแล้วบุคคลย่อมต้องการที่จะเห็นสิ่งนั้นนำไปปฏิบัติ ไม่เพียงแต่จะมีการสนับสนุนทางการเมืองต่อการนำไปปฏิบัติแต่กลุ่มและปัจเจกชนอาจจะรู้สึกกระตือรือร้นในการที่จะช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าในกรณีที่ร้ายแรงบางครั้งเมื่อความขัดแย้งนำไปสู่ความยากลำบากในการที่จะแก้ไขปัญหานั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดโอกาสที่

คู่กรณีจะแสดงความต้องการและความห่วงกังวลที่เป็นมิตร การมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรง

6. การดำรงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม วิธีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรม คือ กระบวนการที่จะต้องใช้กระบวนการตัดสินใจซึ่งโปร่งใสและน่าเชื่อถือต่อสาธารณชน

7. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ประโยชน์อันสำคัญอย่างยิ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การให้การศึกษาต่อสาธารณชน ผู้มีส่วนร่วมไม่เพียงแต่จะเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหา แต่เขายังได้เรียนรู้ด้วยว่ากระบวนการตัดสินใจโดยองค์กรส่วนท้องถิ่นของเขาควรจะทำอย่างไรและทำไมจึงต้องตัดสินใจดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นเวทีการฝึกที่มีประสิทธิภาพของผู้นำท้องถิ่นในอนาคต

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา สรุปได้ว่าการพัฒนานั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยที่สำคัญในกระบวนการพัฒนาซึ่งจะต้องมีการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม การพัฒนาที่จะให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายที่กำหนดไว้นั้นจะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชน ต้องรู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนนั้น เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการ ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ วางแผนแก้ปัญหาาร่วมกันใช้วิทยาการรูปแบบที่เหมาะสม มิใช่เพียงจะให้ข้อมูลข่าวสารเท่านั้น แต่จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนให้มาเป็นสมาชิก ร่วมเสียสละแรงงาน เงิน วัสดุ และให้มีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของกิจกรรมนั้นพอจะแยกเป็นข้อได้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอันชอบธรรมของทุกคนที่เราเคารพให้การยอมรับและยกย่อง โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับการปรับปรุงวิถีชีวิตของเขา

2. งานพัฒนาเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นจำนวนมากจำเป็นจะต้องให้คนหมู่มากเหล่านี้ได้มีสิทธิ มีเสียงในการแสดงออก

3. กลยุทธ์ทั้งหลายในการพัฒนาที่ผ่านมายังไม่สามารถส่งผลถึงกลุ่มประชาชนผู้คือโอกาสและยากจน และในตรงกันข้ามกลับส่งผลให้กลุ่มคนผู้ได้เปรียบได้มีโอกาสมากขึ้นจึงจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ในการพัฒนาใหม่ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนมากขึ้น

4. ประสบการณ์ที่ผ่านมา ได้พบว่ามิโครงการจำนวนไม่น้อยที่ประสบความสำเร็จโดยอาศัยวิธีให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในรูปของการรวมกลุ่มและจัดตั้งองค์กรประชาชน

5. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องของการปฏิบัติการเป็นกลุ่ม หรือของกลุ่มอันเป็นผลมาจากความรู้สึกผูกพันของสมาชิกแต่ละคน ที่เข้าร่วมเพื่อพิทักษ์ประโยชน์ของเขาและในขณะที่เดียวกันก็ได้ประโยชน์แก่ส่วนร่วมด้วย

6. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวชี้วัดของการพัฒนาชุมชน ยิ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใดยิ่งแสดงว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนามากยิ่งขึ้น

1.3 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ถือว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เช่น สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากทางราชการ หรือการร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำความผิดต่อเจ้าพนักงานในกรณีที่พบเห็นการกระทำใดๆ อันเป็นการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมาย

นอร์แมน & อัฟฮอฟฟ์ (Norman and Uphoff, 1986 : 52 ; อ้างถึงใน อนุภาพ ธิรลาค. 2542 : 61) ความสำคัญของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1. การกระจายอำนาจเพื่อให้เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระและสามารถกำหนดสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน มิใช่เป็นการแบ่งส่วนอำนาจทางการเมืองเท่านั้น

2. ความสามารถในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นการกระทำในขั้นตอนที่สองของการที่ประชาชนมีอำนาจที่จะกำหนดสิ่งที่ตนเองต้องการได้ แต่การตัดสินใจนี้จะต้องมีการเรียนรู้ สะสมประสบการณ์ และมีเหตุผลมากกว่าการกระทำโดยความพอใจ หรือเป็นไปตามเสียงข้างมากของกลุ่ม

3. การสร้างองค์กรของประชาชนที่จะเป็นตัวแทนของการติดต่อ ต่อรอง และปกป้องผลประโยชน์จากการกระทำของตน องค์กรนี้แม้ว่าควรจะเป็นองค์กรที่เข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพ แต่ต้องเป็นองค์กรที่ไม่ซับซ้อนในการกำจัดสิทธิต่างๆ

4. ผลประโยชน์ตอบแทนการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากจะเน้นที่การกระทำแล้วยังเน้นที่การรับผลประโยชน์จากการกระทำที่เท่าเทียมกันด้วย

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วม คือ เป็นการแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยการมีส่วนร่วมจะต้องเกิดจากความเต็มใจและความสมัครใจ หรือ

มีความสามารถจะคัดสินใจ ประกอบกับความมีอิสระของประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วม โดยเกิดจากความเห็นชอบและสามารถสนองต่อผลประโยชน์ร่วมกัน

1.4 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเกิดการมีส่วนร่วมนั้น มีผู้เสนอปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 :183) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่นการบำเพ็ญประโยชน์
2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลเคารพนับถือ หรือมีเกียรติ ตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย ทั้งๆ ที่ยังไม่มีความศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่กระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรงผู้น้อยก็ต้องช่วยแรง
3. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ เช่น บิบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส

ชูเกียรติ ภัยลี (2536 :19-21) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม แบ่งออกได้ 3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล
2. ปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ
3. ปัจจัยทางการติดต่อสื่อสาร

จากแนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมีดังนี้ คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการสื่อสาร คือ การติดต่อสื่อสารทั้งการสื่อสารมวลชนและสื่อบุคคล
2. การปฏิบัติตนให้คล้อยตามความเชื่อพื้นฐาน มาตรฐานคุณค่า เป้าหมาย ประสพการณ์ ที่ผิดปกติธรรมดา ความคาดหมาย การมองแต่ตนเอง การบีบบังคับ นิสัยและประเพณี โอกาส ความสามารถ และการได้รับการสนับสนุนของบุคคลแต่ละกลุ่มบุคคล

3. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือเกียรติ ตำแหน่ง และอำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า

4. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ ปัจจัยโครงสร้างของโอกาสหรือช่องทางในการเข้าร่วม และปัจจัยด้านอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม

1.5 ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้มีผู้ศึกษาและมีผู้ให้ความคิดเห็นไว้ดังนี้ ไพรค์นั เตชะรินทร์ (2527 : 6-7) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนว่า

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไข และคิดปัญหาของชุมชน และเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงาน หรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไข ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมการตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนา ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรม ที่ได้ทำไว้โดยตลอด และรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ปรีชญา เวสสารัช (2530 : 64) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชน คือการที่ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข และร่วมมีผลประโยชน์ ซึ่งกระทำได้ 4 ลักษณะ คือ

1. เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าจะอะไรคือความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชุมชน
2. เป็นผู้ระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อสนองตอบความจำเป็นพื้นฐาน

3. เป็นผู้มีบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้าและบริการให้
สมบูรณ์ขึ้น
4. เป็นผู้ได้รับความพึงพอใจและเกิดแรงจูงใจที่จะสร้างกระบวนการพัฒนาอย่าง
ต่อเนื่อง

1.6 ระดับขั้นตอนการมีส่วนร่วม

จอห์น วุชฉิกรรรมรักษา (2526 :16) ได้จำแนกการเข้ามามีส่วนร่วม ไว้เป็น
5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นกำหนดความต้องการ
2. ขั้นวางแผนการดำเนินงาน
3. ขั้นตัดสินใจ
4. ขั้นดำเนินการ
5. ขั้นติดตามผลงาน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2526 : 6-7) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการ
ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
ตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของ
ชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงานหรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและ
แก้ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและ

ประสิทธิผล

6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของ
ตนเอง และของหน่วยงาน

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย
ที่วางไว้

8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรม
ที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

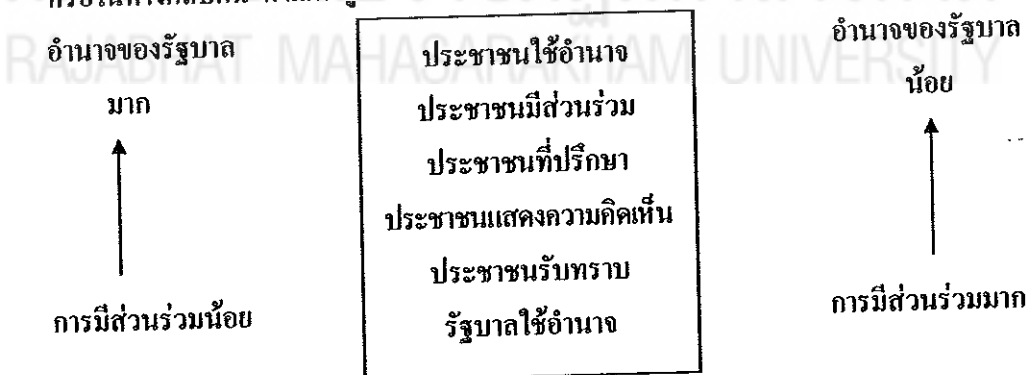
เจมส์ คี บีนทง (2527 : 10) ได้สรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจการ
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน และปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ในทำนองคล้ายคลึงกัน คณิงิจ ศรีบัวเยี่ยม (2545 : 408 – 410) ได้เสนอระดับการมีส่วนร่วมว่ามีอยู่ 3 ระดับ คือ

1. ร่วมคิดตัดสินใจ คือ ต้องร่วมคิดและต้องมีอำนาจตัดสินใจในระดับที่แน่นอนระดับหนึ่ง
2. ร่วมทำ คือ ร่วมในขั้นตอนของการดำเนินการทั้งหมด
3. ร่วมสนับสนุน อาจเป็นไปได้ตั้งแต่ข่าวสารข้อมูลถึงการสนับสนุนทรัพยากร บริการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั้น สามารถทำได้ในหลายระดับขึ้นอยู่กับรัฐบาลแต่ละยุคว่าจะให้ความสำคัญต่อประชาชนมากน้อยต่างกัน คือ

3.1 ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจ หมายถึง การให้ประชาชนเข้าจัดการหรือดำเนินการเองโดยไม่มี การติดต่อกับรัฐบาลก่อน ซึ่งอาจมีการตอบโต้จากรัฐบาล ตัวอย่าง เช่น การตั้งศาลเตี้ย การเดินขบวน การเข้ายึดสถานที่ราชการเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม เป็นต้น โดยในรูปที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับอำนาจของรัฐ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อกันกล่าว คือ ถ้าประชาชนมีส่วนร่วมมาก รัฐบาลก็จะมีอำนาจน้อยลงหรือในทางกลับกัน ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 : การมีส่วนร่วมของประชาชน

ที่มา : คณิงิจ ศรีบัวเยี่ยม. 2545.

ประชาชนและรัฐบาลร่วมกันแก้ปัญหา โดยมีอำนาจเท่าเทียมกัน เช่น โครงการทำความสะอาดหมู่บ้าน การสร้างถนน และขุดบ่อน้ำในหมู่บ้าน เป็นต้น

3.2 ประชาชนเป็นที่ปรึกษา หมายถึง รัฐบาลขอความคิดเห็นจากประชาชน และตั้งใจที่จะกระทำตามความเห็นนั้น แต่ก็ยังมีอำนาจที่จะได้รับความเห็นนั้นไปปฏิบัติ ตัวอย่าง เช่น การตั้งคณะกรรมการ เพื่อการประสานงานระหว่างประชาชนและส่วนราชการ การแต่งตั้งคณะที่ปรึกษา การประชุมย่อยเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเฉพาะกลุ่ม เป็นต้น

3.3 ประชาชนแสดงความคิดเห็น รัฐบาลให้โอกาสประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในบางเรื่อง แต่มักจะนำความเห็นไปปฏิบัติและยังมีอำนาจที่จะไม่รับฟังความคิดเห็นนั้น ตัวอย่าง เช่น การประชุมใหญ่ที่ให้โอกาสประชาชนได้แสดงความคิดเห็น การขอความเห็นในกฎระเบียบที่กำลังจะนำออกมาใช้

3.4 ประชาชนรับทราบ เป็นการแถลงข่าว และหรือมติของรัฐบาลให้ประชาชนได้ทราบ ประชาชนอาจมีปฏิกิริยาได้ตอบหรือไม่มีก็ได้ เช่น การแถลงถึงโครงการต่างๆ ที่รัฐบาลได้มีมติให้ดำเนินการ การริเริ่มกฎหมายต่างๆ และการเวนคืนที่ดิน เป็นต้น

3.5 รัฐบาลใช้อำนาจ กล่าวคือ รัฐบาลใช้อำนาจจัดการโดยไม่แจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้า ตัวอย่างเช่น การสืบสวน จับกุมผู้กระทำความผิดต่างๆ โดยไม่แจ้งให้ทราบล่วงหน้า เป็นต้น

จากแนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่แล้วจะมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก จะแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยในส่วนของรายละเอียดที่แยกย่อยลงไปเท่านั้น อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้ ได้สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วม เพื่อกำหนดเป็นกรอบในการศึกษาการมีส่วนร่วมไว้ 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายความต้องการและการตัดสินใจ
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน
3. ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการควบคุม ตรวจสอบ แก้ไขปัญหา

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการปกครอง

2.1 ความหมายของการกระจายอำนาจและการปกครอง

การกระจายอำนาจการปกครองให้แก่ท้องถิ่นเป็นวิธียอมรับอำนาจการปกครองบางส่วนให้แก่ท้องถิ่นที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของราชการส่วนกลาง จัดทำบริการสาธารณะบางอย่างโดยมีอิสระตามสมควรไม่ต้องขึ้นอยู่กับบัญชา เพียงแต่ขึ้นอยู่กับราชการบริหารส่วนกลางเท่านั้น หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ รัฐมอบอำนาจในการปกครอง ซึ่งเจ้าหน้าที่ราชการบริหารส่วนกลางเป็นผู้ดำเนินการอยู่ในท้องถิ่นหรือองค์กรอันมิใช่ส่วนหนึ่งของราชการบริหารกลางรับไปดำเนินการเอง

การกระจายอำนาจการปกครอง หรือที่เรียกว่า มัชฌมวิภาค หมายถึง การกระจายอำนาจในทางการปกครองประเทศจากส่วนกลางบางส่วน โอนไปให้ประชาชนหัดจัดทำซึ่งถือว่าเป็นการปกครองท้องถิ่นตนเอง (อุทัย หิรัญโต. 2533 : 5)

สรุป การกระจายอำนาจการปกครอง คือ การกระจายอำนาจทางการปกครอง โดยรัฐบาลเป็นผู้โอนอำนาจให้แก่ท้องถิ่น อำนาจที่โอนให้ไปนั้นเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสในการบริหารปกครองตนเอง ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และมีอำนาจการปกครองที่ได้รับมาจากรัฐบาลนี้จะเป็นที่ครอบคลุมในด้านการให้บริการสาธารณะต่างๆ โดยมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างอิสระ รวมทั้งการกำหนดนโยบายของท้องถิ่นเองด้วย

2.2 ลักษณะสำคัญของการกระจายอำนาจการปกครอง

การกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นมีลักษณะสำคัญดังนี้ (ประหยัด หงส์ทอง. 2524 :16 - 17)

1. มีการจัดตั้งองค์กรเป็นนิติบุคคลเพิ่มขึ้นจากส่วนกลาง องค์กรส่วนท้องถิ่นเหล่านี้มีเจ้าหน้าที่มีงบประมาณ และทรัพย์สินเป็นของตนเองต่างหากและไม่ขึ้นตรงต่อการบริหารจากส่วนกลาง ส่วนกลางเป็นเพียงแต่คอยควบคุมดูแลให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเท่านั้น
2. มีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองได้อย่างใกล้ชิด ถ้าไม่มีการเลือกตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นแล้วก็ไม่นับว่าเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3. อำนาจอิสระในการปกครองตนเองได้ตามสมควร การกระจายอำนาจการปกครองนั้นต้องกำหนดให้องค์กรท้องถิ่นมีอำนาจอิสระในการบริหารงานหรือจัดทำกิจการที่ได้รับมอบหมายได้เองตามสมควร คือ มีอำนาจวินิจฉัยและดำเนินการได้เองด้วยงบประมาณและเจ้าหน้าที่ของตนเอง

4. มีงบประมาณและรายได้ของท้องถิ่นของตนเอง ตามลักษณะการกระจายอำนาจการปกครององค์กรท้องถิ่นจะต้องมีงบประมาณเป็นของตนเอง ซึ่งแยกจากส่วนกลาง โดยมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีอากรค่าธรรมเนียมต่างๆ และทรัพย์สินตลอดจนเงินอุดหนุน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่างๆ

5. มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เป็นบุคคลในท้องถิ่น หมายถึง เป็นคนพื้นถิ่น นอกจากจะมีงบประมาณเป็นของตนเอง การกระจายอำนาจการปกครองนั้น จะต้องมีการเจ้าหน้าที่อันเป็นพนักงานของตนเองหรือส่วนใหญ่หรือทั้งหมด เจ้าหน้าที่เหล่านั้นมิได้ขึ้นในสังกัดกระทรวง ทบวง กรม ในส่วนกลางโดยตรง แต่เป็นเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่นแต่ละแห่งนั่นเอง

สรุป ลักษณะของการกระจายอำนาจการปกครอง คือ การจัดตั้งองค์กรเป็นนิติบุคคลเพิ่มขึ้นจากส่วนกลาง ที่มีอำนาจอิสระในการปกครองได้ตามสมควร มีการบริหารจัดการด้วยตัวเอง มีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และยังเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองได้อย่างใกล้ชิด โดยมีงบประมาณและรายได้เป็นของท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งมีการจัดเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เป็นบุคคลในพื้นที่ของตนเอง

2.3 จุดแข็งของการกระจายอำนาจการปกครอง

การจัดระเบียบบริหารตามหลักการกระจายอำนาจการปกครองย่อมมีจุดแข็งหรือข้อดีอยู่ 3 ประการ คือ (ประหยัด หงส์ทอง, 2524 : 21)

1. ทำให้เกิดการสนองตอบต่อความต้องการของท้องถิ่นได้ดีขึ้น บริการสาธารณะบางอย่างที่เกี่ยวกับประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียเฉพาะท้องถิ่นก็ได้ออมให้ผู้บริหารงานท้องถิ่น ซึ่งเลือกตั้งขึ้นจากประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดทำก็ย่อมจะได้ผลตรงกับความต้องการในท้องถิ่นมากขึ้น เพราะรู้ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นของตนเอง

2. เป็นการแบ่งเบาภาระบริหารส่วนกลางได้บ้าง ในปัจจุบันนี้ราชการบริหารส่วนกลางมีภารกิจหนักมากอยู่แล้ว เกี่ยวกับการจัดกิจการอันเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนรวมของ

ประเทศ ได้ตัดภาระเกี่ยวกับกิจการท้องถิ่นที่ไม่อาจดำเนินการได้อย่างทั่วถึงออกไปเสียบ้าง ถ้าจะทำให้เกิดผลดีสมกับความต้องการของราษฎร ในท้องถิ่นได้

3. ทำให้ราษฎรมีความสนใจรู้จักรับผิดชอบในการปกครองท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น การกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นเป็นการมอบอำนาจให้ท้องถิ่นปกครองตนเอง ทำให้ราษฎรมีส่วนได้ส่วนเสียในกิจการท้องถิ่นได้โดยตรง และเกิดความจำเป็นที่ต้องปรึกษาหารือกันในการดำเนินงาน ทำให้ราษฎรรู้จักรับผิดชอบคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมของท้องถิ่น ทำให้การกระจายอำนาจในการที่จะให้การบริหารแก่ประชาชนเป็นไปด้วยความ สะดวกรวดเร็วเป็นการส่งเสริมและพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่นตามระบบประชาธิปไตยมากขึ้น

สรุปได้ว่า จุดแข็งของการกระจายอำนาจการปกครอง คือ ทำให้เกิดการตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นในการให้บริการสาธารณะบางอย่างที่เกี่ยวกับประโยชน์โดยส่วนรวมของประชาชน แล้วยังเป็นการแบ่งเบาภาระบริหารส่วนกลางในการจัดทำกิจการอันเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ และทำให้ประชาชนมีความสนใจ รู้จักรับผิดชอบในการที่ประชาชนจะมีส่วนได้ส่วนเสียในกิจการท้องถิ่นได้โดยตรง และประชาชนยังรู้จักรับผิดชอบคิดถึงประโยชน์ของส่วนร่วมท้องถิ่นได้โดยตรง และประชาชนยังรู้จักรับผิดชอบคิดถึงประโยชน์ของส่วนร่วมท้องถิ่นเป็นหลัก ทั้งนี้ประชาชนยังได้รับความ สะดวกรวดเร็วในการใช้บริการต่างๆ แล้วยังเป็นการส่งเสริมและพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่นตามระบอบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น

2.4 จุดอ่อนของการกระจายอำนาจการปกครอง

ข้อเสียของการกระจายอำนาจการปกครอง มีอยู่ 4 ประการ(ประหยัด หงส์ทอง. 2524 : 24)

1. อาจเป็นภัยต่อเอกภาพทางการปกครอง และความมั่นคงของประเทศ เพราะหากว่าการกระจายอำนาจในท้องถิ่นมากเกินไปอาจทำลายเอกภาพในการปกครอง และความมั่นคงปลอดภัยของรัฐได้ ทั้งยังอาจให้เกิดการแก่งแย่งแข่งขันระหว่างท้องถิ่น ซึ่งต่างมุ่งที่จะรักษาผลประโยชน์ของตนได้โดยไม่ได้คำนึงถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ท้องถิ่น

2. ให้ราษฎรเพ่งเล็งเห็นประโยชน์ท้องถิ่นสำคัญกว่าส่วนรวมเมื่อราษฎรมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้นก็มุ่งที่จะทำประโยชน์แก่ท้องถิ่นของตนฝ่ายเดียว จนกระทั่งถึงถึงผลประโยชน์ของประเทศโดยรวมไป

3. เจ้าหน้าที่ที่ได้รับเลือกตั้งอาจปกครองได้ไม่เหมาะสม กล่าวคือจะถือพรรคพวก การใช้อำนาจหน้าที่บังคับกษัตริย์พรรคฝ่ายตรงข้าม หรือราษฎรที่ไม่ได้อยู่ในพรรคพวกของตน ซึ่งทำให้เกิดความไม่สงบราบรื่นย่อมทำให้เกิดความเดือดร้อน และความไม่พอใจแก่ราษฎรยิ่งกว่าถูกปกครองโดยส่วนกลางเสียอีก

4. ย่อมทำให้เกิดความตื่นเปลืองมากกว่าและมีต้นทุนสูง เพราะต้องมีการแยกงบประมาณเป็นส่วนๆ ทั้งต้องมีเจ้าหน้าที่และเครื่องมือเครื่องใช้ของตนเองซึ่งไม่หมุนเวียนสลับเปลี่ยนโยกย้ายไปใช้ในท้องถิ่นต่างๆ รวมทั้งอาจมีการใช้จ่ายโดยไม่ประหยัดและควบคุมการเงินไม่พอใช้จ่าย

สรุปได้ว่า จุดอ่อนของการกระจายอำนาจการปกครองนั้นจะเป็นภัยต่อเอกภาพการปกครองและความมั่นคงของประเทศเพราะหากว่าการกระจายอำนาจในท้องถิ่นมากเกินไป อาจทำลายเอกภาพในการปกครองของประเทศและความมั่นคงปลอดภัยของรัฐและจะทำให้ประชาชนมุ่งที่จะรักษาผลประโยชน์ของคนได้โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ท้องถิ่นและยังมีการแบ่งพรรคแบ่งพวกโดยการใช้อำนาจหน้าที่บังคับกษัตริย์พรรคฝ่ายตรงข้าม อันจะเป็นผลเสียแห่งรัฐต่อไป

3. แนวความคิดเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น

3.1 ความหมายการปกครองท้องถิ่น

เพื่อที่จะ ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่นที่เป็นลักษณะสำคัญ น่าจะได้ศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับความหมายของการปกครองท้องถิ่นของนักวิชาการทางด้าน การปกครองท้องถิ่น ซึ่งมีนักวิชาการหลายๆท่าน ได้ให้ความหมายการปกครองท้องถิ่นไว้ได้น่าสนใจ คือ

อุทัย หิรัญโต (2533 : 12) ให้ความหมายว่าการปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินการกันเอง เพื่อบำบัดความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นของตน การบริหารงานท้องถิ่นมีการจัดองค์การมีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน ทั้งนี้ ความเป็นอิสระในการบริหารงานแต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีการต่างๆตามความเหมาะสม จะปราศจากการควบคุมของรัฐบาลไม่ได้เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น

ประธาน คณะทฤษฎีศึกษาร (2535 : 11) ให้ความหมายไว้ว่า การปกครองท้องถิ่น เป็นระบบราชการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐ และโดยนัยนี้จะเกิดองค์การทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้นๆ องค์การจัดตั้งนี้ ถูกควบคุมโดยรัฐแต่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตาม นโยบายของตนเอง

3.2 องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นประกอบด้วย องค์ประกอบ 8 ประการ คือ (อุทัย หิรัญโต. 2533 : 22)

ประการที่หนึ่ง สถานะตามกฎหมาย หมายความว่าหากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงว่าประเทศนั้นๆ มีนโยบายที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

ประการที่สอง พื้นที่และระดับมีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการคือ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชน จึงมีเกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองออกเป็นสองระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็ก และขนาดใหญ่

ประการที่สาม การกระจายอำนาจและหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองและการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ

ประการที่สี่ องค์กรนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลาง หรือรัฐบาลแห่งชาติ มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎหมายข้อบังคับ ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้น

ประการที่ห้า การเลือกตั้งสมาชิกองค์การหรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน โดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

ประการที่หก อิสระในการปกครองตนเอง สามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการในขอบเขตของกฎหมายโดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ในสายบังคับบัญชาของหน่วยงานราชการ

ประการที่เจ็ด งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตกฎหมายให้อำนาจการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญต่อไป

ประการที่แปด การควบคุมดูแลของรัฐเมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วยังต้องอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐ เพื่อประโยชน์และความมั่นคงแห่งรัฐและประชาชนโดยรวม

จากองค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่นผู้วิจัสรุปได้ดังนี้ การปกครองท้องถิ่นกำหนดขึ้นบนพื้นฐานจากทฤษฎีการกระจายอำนาจและอุดมการณ์ประชาธิปไตย ขอบเขตที่แน่ชัดมุ่งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและกิจกรรมการปกครองตนเองในระดับหนึ่ง เน้นการมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเองมีการเลือกตั้ง มีองค์การหรือสถาบันที่จำเป็นในการปกครองตนเองและประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง

4. แนวความคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล

4.1 ความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบล

เดิมสภาตำบลได้จัดตั้งขึ้นตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 222 /2499 ลงวันที่ 8 มีนาคม 2499 เรื่องระเบียบบริหารราชการส่วนตำบลและหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเปิดโอกาสให้ราษฎรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของตำบลและหมู่บ้านทุกอย่างเท่าที่จะเป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่นและราษฎรเป็นส่วนรวม ซึ่งจะเป็นแนวทางนำราษฎรไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย พ.ศ. 2537 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 เป็นกฎหมายที่ใช้จัดระเบียบการบริหารงานในตำบลแทนประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 นับตั้งแต่ พ.ร.บ.สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2538 ทำให้มีการปรับฐานะการบริหารงานในระดับตำบล โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงรูปโฉมใหม่ของสภาตำบลทั่วประเทศ โดยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้ (โกวิทย์ พวงงาม, 2542 : 169-170)

1. รูปแบบ “สภาตำบล” ได้รับการยกฐานะเป็นนิติบุคคล อันได้แก่ สภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนต่ำกว่า 150,000 บาท

2. รูปแบบ “องค์การบริหารส่วนตำบล” (อบต.) ตั้งขึ้นจากสภาตำบลที่มีรายได้ (โดยไม่รวมเงินอุดหนุน) ในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท ได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็น

ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นตามมาตรา 43 ของพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546

หลักเกณฑ์ที่กำหนดให้สภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 กำหนดว่าถ้าสภาตำบลที่มีรายได้ โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาทถ้วน อาจจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ โดยทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทย และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาในประกาศนั้นให้ระบุชื่อ และเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ด้วย

องค์การบริหารส่วนตำบลให้พ้นจากอำนาจแห่งสภาตำบลนับแต่วันที่กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป และขอให้โอนบรรดางบประมาณ ทรัพย์สิน สิทธิ ลิขสิทธิ์ ทรัพย์สิน และเจ้าหน้าที่ของสภาตำบลไปเป็นขององค์การบริหารส่วนตำบล

4.2 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล

โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลใหม่เกิดจากการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วย สภาองค์การบริหารส่วนตำบล และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

4.2.1 สภาองค์การบริหารส่วนตำบล

1) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
มาตรา 45 สภาองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหมู่บ้านละสองคน ซึ่งเลือกตั้งขึ้นโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น

ในกรณีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียงหนึ่งหมู่บ้านให้มีสภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ประกอบด้วย สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหกคน และกรณีในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีสองหมู่บ้าน ให้มีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้หมู่บ้านละสามคน โดยอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา 46 สภากงศ์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาองศ์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององศ์การบริหารส่วนตำบล

2) พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติองศ์การบริหารส่วนตำบลร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

3) ควบคุมการปฏิบัติงานของนายกองศ์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองศ์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ

มาตรา 48 สภากงศ์การบริหารส่วนตำบล จัดให้มีประธานสภาและรองประธานสภาคนหนึ่งเลือกจากสมาชิกสภาองศ์การบริหารส่วนตำบล โดยนายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้งตามมติของสภาองศ์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในตำแหน่งตามอายุของสภาองศ์การบริหารส่วนตำบล หรือมีการยุบสภาองศ์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา 57 เลขานุการสภาองศ์การบริหารส่วนตำบลเลือกจากปลัดองศ์การบริหารส่วนตำบลหรือสมาชิกองศ์การบริหารส่วนตำบลคนหนึ่งเป็นเลขานุการสภาองศ์การบริหารส่วนตำบล โดยเลขานุการสภาองศ์การบริหารส่วนตำบลพ้นจากตำแหน่งเมื่อครบอายุของสภาองศ์การบริหารส่วนตำบลหรือเมื่อมีการยุบสภาองศ์การบริหารส่วนตำบล หรือสภาองศ์การบริหารส่วนตำบลมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

4.2.2 นายกงศ์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา 58 ให้องศ์การบริหารส่วนตำบลมีนายกงศ์การบริหารส่วนตำบลหนึ่งซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

มาตรา 58/2 ให้นายกงศ์การบริหารส่วนตำบลดำรงตำแหน่งนับแต่วันเลือกตั้งและมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้งแต่ดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

มาตรา 58/3 นายกงศ์การบริหารส่วนตำบลอาจแต่งตั้งรองนายกงศ์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีใช้สมาชิกองศ์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการขององศ์การบริหารส่วนตำบลตามที่นายกงศ์การบริหารส่วนตำบลมอบหมายได้ไม่เกินสองคนและอาจแต่งตั้งเลขานุการนายกงศ์การบริหารส่วนตำบลคนหนึ่งซึ่งมิได้เป็นสมาชิกองศ์การบริหารส่วนตำบลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้

มาตรา 59 นายกองคํการบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1) กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดกับกฎหมายและรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ

2) สั่ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล

3) แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกองคํการบริหารส่วนตำบลและเลขานุการนายกองคํการบริหารส่วนตำบล

4) วางระเบียบเพื่อให้งานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

5) รักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติของคํการบริหารส่วนตำบล

6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่น นายกองคํการบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามกฎหมาย และเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานส่วนตำบล และลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

4.2.3 พนักงานส่วนตำบล

โกวิทย์ พวงงาม (2548 : 251) กล่าวว่า พนักงานส่วนตำบล คือ บุคลากรหลักที่ทำงานให้องค์การบริหารส่วนตำบล ถือเป็นข้าราชการประจำขององค์การบริหารส่วนตำบลจัดเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่น คล้ายพนักงานเทศบาล นอกจากนั้นจะเป็นพนักงานจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีทั้งพนักงานจ้างตามภารกิจและพนักงานจ้างทั่วไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของระเบียบกระทรวงมหาดไทยในการมีพนักงานจ้าง

นอกจากนั้นเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจการ องค์การบริหารส่วนตำบล อาจขอให้ข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ไปดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการชั่วคราวได้โดยไม่ขาดจากต้นสังกัดเดิม ทั้งนี้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้มีอำนาจอนุญาตได้ตามความจำเป็นและในกรณีที่เป็นข้าราชการ ซึ่งไม่อยู่ในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด ให้กระทรวงมหาดไทยทำความตกลงกับหน่วยงานต้นสังกัดเดิม (โกวิทย์ พวงงาม. 2548 : 251)

4.2.4 โครงสร้างการแบ่งส่วนการบริหารในองค์การบริหารส่วนตำบล

การแบ่งส่วนการบริหารในองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นอยู่กับลำดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดขึ้นเพื่อความเหมาะสมกับภารกิจ โดยได้แบ่งส่วนการบริหารในองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างน้อยออกเป็น 3 ส่วน (โกวิทย์ พวงงาม. 2548 : 251)

- 1) สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งจะต้องมีตำแหน่งปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) ส่วนการคลัง ซึ่งจะต้องมีหัวหน้าส่วนการคลัง หรือเจ้าหน้าที่การเงิน และบัญชี
- 3) ส่วนโยธา ซึ่งจะต้องมีหัวหน้าส่วนโยธา หรือนายช่างโยธา เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภูมิที่ 2 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและ
องค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546
ที่มา : โกวิทช์ พวงงาม (2548 : 234)

4.3 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม
ถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ดังนี้

มาตรา 66 องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้าน
เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

มาตรา 67 องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วน
ตำบล ดังต่อไปนี้

- 1) จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- 2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะรวมทั้ง
กำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- 3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- 4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- 7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดี
ของท้องถิ่น

9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณ
หรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

มาตรา 68 องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหาร
ส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

- 1) ให้มีน้ำเพื่ออุปโภค บริโภค และการเกษตร
- 2) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- 3) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- 4) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและ
สวนสาธารณะ
- 5) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรและกิจการสหกรณ์
- 6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- 7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร

- 8) การคุ้มครองดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- 9) มาตรการประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 10) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม
- 11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
- 12) การท่องเที่ยว
- 13) การผังเมือง

มาตรา 69 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่กล่าวมานั้นไม่เป็นการตัดอำนาจหน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม หรือองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ ในอันที่จะดำเนินกิจการใด เพื่อประโยชน์ของประชาชนในตำบล แต่ต้องแจ้งให้องค์การบริหารส่วนตำบลทราบล่วงหน้าตามสมควร ในกรณีนี้หากองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจการดังกล่าว ให้กระทรวง ทบวง กรม หรือองค์กร หรือหน่วยงานของรัฐนำความเห็นขององค์การบริหารส่วนตำบลไปประกอบการพิจารณาดำเนินกิจการนั้นด้วย

มาตรา 69/1 การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล การจัดทำงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการนั้น และหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

4.4 รายได้และรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล มีรายได้และรายจ่าย ตามพระราชบัญญัติ สภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 (โกวิทย์ พวงงาม. 2548 : 247-249) ดังนี้

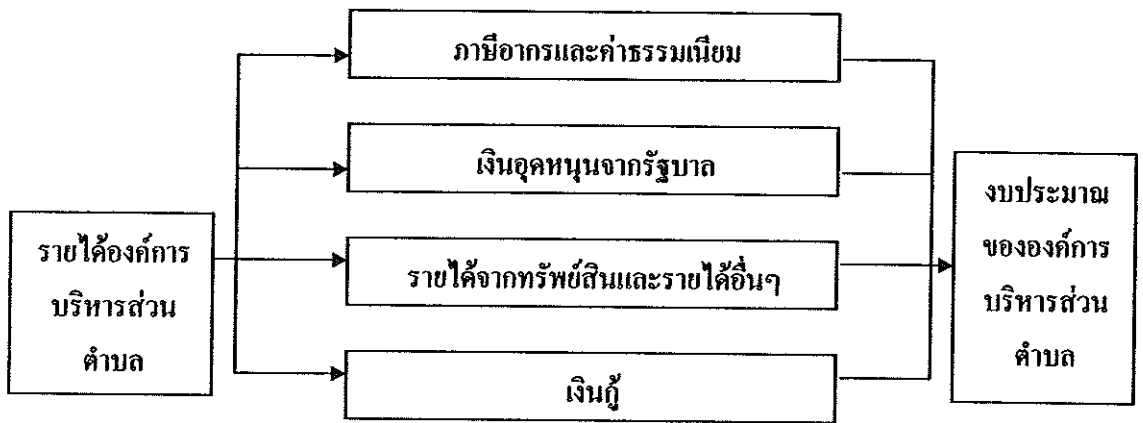
4.4.1 รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

- 1) การจัดเก็บภาษีอากร แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ
 - 1.1) ภาษีอากรที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเก็บเป็นรายได้ของตนเอง ได้แก่ ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย และอากรฆ่าสัตว์ และค่าธรรมเนียมรวมถึงประโยชน์อื่นอันเกิดจากการฆ่าสัตว์

1.2) ภาษีที่จะได้รับจัดสรรตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ ภาษีสุรา และภาษีสรรพสามิต ค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อน ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุราและค่าธรรมเนียมอนุญาตเล่นการพนัน ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมตามประมวลกฎหมายที่ดิน รายได้จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น อากรังนกอีแอ่น ค่าธรรมเนียมน้ำบาดาล ค่าภาคหลวงและค่าธรรมเนียมป่าไม้ เงินอากรประทานบัตรใบอนุญาตและอาชญาบัตรการประมง ค่าภาคหลวงป่าไม้ เป็นต้น รายได้จากค่าภาคหลวงแร่และค่าภาคหลวงปิโตรเลียม ถือเป็นรายได้จากทรัพยากรธรรมชาติ รายได้จากเงินเก็บตามกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติเป็นรายได้ที่ต้องออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ รายได้ประเภทนี้ปกติกรมป่าไม้จะนำไปใช้ในการทำนุบำรุงอุทยานแห่งชาติเพื่อให้เหมาะสมเป็นแหล่งท่องเที่ยวและมีให้เสื่อมโทรม รายได้ประเภทนี้จึงมีน้อย

2) องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมีรายได้ประเภทอื่นๆ เช่น รายได้จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล รายได้จากกิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ค่าธรรมเนียมค่าใบอนุญาต และค่าปรับตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เงินและทรัพย์สินอื่นที่มีผู้อุทิศให้ เช่น การบริจาค การให้เปล่า เป็นต้น รายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้เงินอุดหนุนจากรัฐบาล รายได้อื่นตามที่จะมีกฎหมายกำหนดให้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล และเงินกู้ถือเป็นรายได้ประเภทที่องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถดำเนินการได้ เช่น ในกรณีที่มีความจำเป็นหรือเงินไม่เพียงพอในการใช้จ่าย เป็นต้น องค์การบริหารส่วนตำบลอาจกู้จากกระทรวง กรม องค์การหรือนิติบุคคลต่างๆ ได้

จะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบล มีแหล่งที่มาของรายได้หลายทางโดยเฉพาะรายได้ที่มาจากแหล่งรายได้ของตนเอง ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นที่และทรัพยากรต่างๆ ในแต่ละองค์การบริหารส่วนตำบล มีทรัพยากรในพื้นที่มาก ก็จะมีแหล่งที่มาของรายได้มาก บางแห่งมีทรัพยากรในพื้นที่น้อยก็มีแหล่งที่มาของรายได้น้อย จึงสรุปที่แผนภูมิรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ที่มา : โกวิทช์ พวงงาม (2548 : 249)

4.4.2 รายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล

มาตรา 85 องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมีรายจ่าย ดังนี้

- 1) เงินเดือน
- 2) ค่าจ้าง
- 3) เงินค่าตอบแทนอื่นๆ
- 4) ค่าใช้สอย
- 5) ค่าวัสดุ
- 6) ค่าครุภัณฑ์
- 7) ค่าที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และทรัพย์สินอื่นๆ
- 8) ค่าสาธารณูปโภค
- 9) เงินอุดหนุนหน่วยงานอื่นๆ
- 10) รายจ่ายตามข้อผูกพันหรือตามกฎหมายหรือระเบียบของ

กระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้

4.5 การกำกับดูแลองค์การบริหารส่วนตำบล

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 มาตรา 90 กำหนดให้นายอำเภอ และผู้ว่าราชการจังหวัดกำกับดูแล องค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

4.5.1 นายอำเภอ

- 1) ให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติตำบล
- 2) เป็นผู้อนุมัติข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 3) สั่งให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้รับการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่ง
- 4) มีอำนาจเรียกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล แจ้งหรือสอบสวน ตลอดจนเรียกรายงานและเอกสารใดๆ จากองค์การบริหารส่วนตำบลมาตรวจสอบ
- 5) เสนอผู้ว่าราชการจังหวัดยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้
- 6) เสนอผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลออกจากตำแหน่งได้

4.5.2 ผู้ว่าราชการจังหวัด

- 1) เป็นผู้อนุญาตให้ข้าราชการในสังกัด ไปปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการชั่วคราว (ตามคำร้องขอขององค์การบริหารส่วนตำบล)
- 2) เป็นผู้วินิจฉัยกรณีเกิดความขัดแย้งในเรื่องข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายระหว่างนายอำเภอกับองค์การบริหารส่วนตำบล
- 3) สั่งให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งได้รับการเลือกตั้งพ้นจากตำแหน่ง

จากแนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลจะเห็นได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานที่เป็นหน่วยการปกครองพื้นฐานของทางราชการ หรือเป็นราชการส่วนท้องถิ่นที่เป็นกลไกของระบบราชการในระดับตำบลที่รัฐบาลให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดหน่วยงานหนึ่ง สามารถรับรู้ปัญหาและความต้องการจากคนในท้องถิ่น และให้คนในท้องถิ่นได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาภายในท้องถิ่นตนเอง ภายใต้การส่งเสริมของรัฐบาลหรือหน่วยงานราชการที่คอยกำกับดูแล โดยคาดหวังว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นแกนนำที่สำคัญในการบริหารพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของการปกครองท้องถิ่นและหลักการกระจายอำนาจจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

5. บริบทองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแคนดง

5.1 องค์การบริหารส่วนตำบลคงพลอง

องค์การบริหารส่วนตำบลคงพลองเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหนึ่งใน อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ ห่างจากที่ว่าการอำเภอแคนดงไปทางทิศตะวันออก มีระยะทาง 5 กิโลเมตร มีพื้นที่ 39,950 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับลำน้ำมูลซึ่งเป็นแนวเขตแดนกับอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์
 ทิศตะวันออก ติดกับแนวเขตของตำบลหัวฝาย อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์
 ทิศใต้ ติดกับตำบลหัวฝาย และตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์
 ทิศตะวันตก ติดกับแนวเขตเทศบาลตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์
 สภาพพื้นที่โดยทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลคงพลอง เป็นที่ราบสูงและบางแห่งเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำเกษตร

องค์การบริหารส่วนตำบลคงพลอง แบ่งการปกครองเป็น 13 หมู่บ้าน 1,441 หลังคาเรือน มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานตามแบบสังคมชนบทที่ยังไม่มีการวางผัง

ลักษณะการดำรงชีวิตเป็นการดำรงชีวิตในแบบครอบครัวขนาดใหญ่โดยมีญาติพี่น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย รวมกันอยู่ในครอบครัว หรือมีอาณาเขตเดียวกันสามารถเรียกหากันได้ง่าย สะดวกต่อการพึ่งพาอาศัย เชื้อฟุ้งผู้อาวุโส ชีวีตือชนบธรรมเนียมประเพณีโบราณที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ

ตารางที่ 1 รายชื่อหมู่บ้าน จำนวนครัวเรือน และประชากรขององค์การบริหารส่วนตำบลคงพลอง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	ประชากร		รวม
			ชาย	หญิง	
	บ้านคงพลอง หมู่ 1	143	240	225	465
	บ้านคงพลอง หมู่ 2	122	180	199	379
	บ้านหนองใหญ่	161	265	270	535

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	ประชากร		รวม
			ชาย	หญิง	
4	บ้านอิงเจริญ	87	146	142	288
5	บ้านหนองแวง	146	251	272	523
6	บ้านขาม	121	185	214	399
7	บ้านกระทุ่ม	103	174	184	358
8	บ้านป่าหนาม	145	227	240	467
9	บ้านพิมาย	66	103	98	201
10	บ้านน้อยโรงงาน	96	132	137	269
11	บ้านจีตุ่น	76	108	121	229
12	บ้านจานน้อย	51	110	109	219
13	บ้านชุมแสงใหม่	124	228	200	428
รวม		1,441	2,349	2,411	4,760

ที่มา : (ที่ว่าการอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์. 2550 : 2)

5.2 องค์การบริหารส่วนตำบลหัวฝาย

องค์การบริหารส่วนตำบลหัวฝายเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหนึ่งของอำเภอแคนดง มีหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบ ประชากรส่วนมากมีอาชีพทำนา ทำไร่ มีลำน้ำไหลผ่าน คือลำตะโคง มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับแม่น้ำมูล อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

ทิศใต้ ติดกับตำบลคอนมนต์ อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันออก ติดกับตำบลนิคม อำเภอเสด็จ จังหวัดบุรีรัมย์
 ทิศตะวันตก ติดกับตำบลคงพลอง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์
 องค์การบริหารส่วนตำบลหัวฝาย แบ่งการปกครองเป็น 11 หมู่บ้าน

1,703 หลังคาเรือน

ตารางที่ 2 รายชื่อหมู่บ้าน จำนวนครัวเรือน และประชากรขององค์การบริหารส่วนตำบล
 หัวฝาย อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	ประชากร		รวม
			ชาย	หญิง	
1	บ้านตะแบง	89	157	141	298
2	บ้านโนนตำราญ	146	229	271	500
3	บ้านปอแดง	71	122	126	248
4	บ้านหัวฝาย	158	236	242	478
5	บ้านน้อยหนองบึง	193	332	319	651
6	บ้านโคกสว่าง	250	318	306	624
7	บ้านชีเหล็ก	175	218	191	409
8	บ้านโนนเขวา	188	249	283	532
9	บ้านหนองหญ้าคา	201	343	342	685
10	บ้านป่ามัน	129	215	199	414
11	บ้านวังน้ำใส	103	203	191	394
รวม		1,703	2,622	2,611	5,233

ที่มา : (ที่ว่าการอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์. 2550 : 3)

5.3 องค์การบริหารส่วนตำบลแคนคง

องค์การบริหารส่วนตำบลแคนคงเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหนึ่งในอำเภอแคนคง จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอแคนคง ประมาณ 250 เมตร มีจำนวนหมู่บ้านในความรับผิดชอบ 12 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลแคนคงมีเนื้อที่ประมาณ 53,123 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง พื้นที่ทางด้านทิศตะวันออกไปทิศตะวันตกเป็นลูกคลื่นลอนสลับกับลูกคลื่นลอนลึก บางแห่งอาจมีลูกคลื่นลอนลาดด้วย พื้นที่ของตำบลแคนคงจึงมีลักษณะเป็นที่ลุ่มสลับกับที่ดอนและบางแห่งก็อาจจะเป็นที่ราบ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับตำบลสระภูค อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศใต้ ติดกับตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันออก ติดกับตำบลคงพลอง อำเภอแคนคง จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันตก ติดกับตำบลสระบัว อำเภอแคนคง จังหวัดบุรีรัมย์

องค์การบริหารส่วนตำบลแคนคง แบ่งการปกครองเป็น 12 หมู่บ้าน

1,445 หลังคาเรือน

ตารางที่ 3 รายชื่อหมู่บ้าน จำนวนครัวเรือน และประชากรขององค์การบริหารส่วนตำบลแคนคง อำเภอแคนคง จังหวัดบุรีรัมย์

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	ประชากร		รวม
			ชาย	หญิง	
1	บ้านหนองไฮ	45	51	42	93
2	บ้านยางทะเล	132	225	237	462
4	บ้านนาแซง	181	323	305	628
7	บ้านหนองกระโถ	248	317	316	633
8	บ้านหนองกระทุ่ม	179	264	259	523
9	บ้านโนนสมบูรณ์	140	193	202	395

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	ประชากร		รวม
			ชาย	หญิง	
10	บ้านโนนกลาง	109	176	199	375
12	บ้านโนนสวรรค์	70	86	94	180
13	บ้านโลกเก่า	95	153	138	291
14	บ้านม่วงทะเล	99	179	181	360
17	บ้านหนองเครือ	79	138	110	248
18	บ้านม่วงน้อย	68	116	120	236
รวม		1,445	2,221	2,203	4,424

ที่มา : (ที่ว่าการอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์. 2550 : 4)

5.4 องค์การบริหารส่วนตำบลสระบัว

องค์การบริหารส่วนตำบลสระบัวเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหนึ่งในอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอแคนดงประมาณ 5 กิโลเมตร มีหมู่บ้านทั้งหมด 12 หมู่บ้าน มีเนื้อที่ประมาณ 45,000 ไร่ หรือประมาณ 72 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปมีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม และที่ดอน เหมาะสำหรับการทำไร่ทำนา ทางด้านทิศเหนือมีแม่น้ำมูลไหลผ่าน ทางด้านทิศใต้มีห้วยน้อยไหลผ่าน

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลปะเคียบ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลแคนดง อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลปะเคียบ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

องค์การบริหารส่วนตำบลสระบัว แบ่งการปกครองเป็น 12 หมู่บ้าน

1,388 หลังคาเรือน

ตารางที่ 4 รายชื่อหมู่บ้าน จำนวนครัวเรือน และประชากรขององค์การบริหารส่วน
ตำบลสระบัว อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	ประชากร		รวม
			ชาย	หญิง	
1	บ้านสระบัว	149	212	221	433
2	บ้านขางน้อย	64	92	91	183
3	บ้านหนองแคน	198	320	304	624
4	บ้านหนองสรวง	87	138	119	257
5	บ้านเมืองน้อย	58	91	87	178
6	บ้านแคนทะเล	136	213	236	449
7	บ้านซาด	162	263	273	536
8	บ้านจิ้ว	128	182	168	350
9	บ้านโนนพยอม	102	157	152	309
10	บ้านเมืองบัวพัฒนา	46	85	78	163
11	บ้านเมืองใหม่พัฒนา	136	170	203	373
12	บ้านประชาแสนสุข	122	192	212	404
รวม		1,388	2,115	2,144	4,259

ที่มา: (ที่ว่าการอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์. 2550 : 5)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง พอสรุปได้ ดังนี้
 ปณญา บุญเจือ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า

1. ประชาชนในโครงการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในระดับปานกลาง

2. เพลส รายได้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ความเป็นผู้นำ และการคาดหวังผลตอบแทน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

นริศ ขำนุรักษ์ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานพัฒนาชนบทของสภาตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการศึกษาพบว่าประชาชนส่วนใหญ่หรือร้อยละ 74.7 มีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานพัฒนาชนบทของสภาตำบลอยู่ในระดับต่ำ โดยมีส่วนร่วมน้อยที่สุดในเรื่องการมีส่วนร่วมในการวางแผน รองลงมาคือ ในเรื่องการติดตามประเมินผล และในเรื่องการรับรู้ปัญหา ตามลำดับ แต่สำหรับเรื่องการมีส่วนร่วมในการลงทุนปฏิบัติประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด สำหรับความต้องการการมีส่วนร่วมประชาชนส่วนใหญ่หรือร้อยละ 76.08 มีความต้องการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูง โดยที่มีความต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลมากที่สุด รองลงมา คือ การวางแผนลงทุนปฏิบัติและการรับรู้ปัญหา ตามลำดับ

จิรพัฒน์ หอมสุวรรณ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของสภาตำบล : กรณีศึกษาสภาตำบลในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษา พบว่า

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมของสภาตำบล คือ ที่ตั้งตำบล ระดับการศึกษา การมีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ระดับรายได้ ระดับความรู้เกี่ยวกับองค์กร ประชาชนที่ทำหน้าที่ในการพัฒนา และการเป็นสมาชิกกลุ่ม

2. ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมของสภาตำบล คือ อาชีพ และทัศนคติต่อการพัฒนา

วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการครอบครัวและชุมชนพัฒนา : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนควงแข เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัจจัยด้านบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม คือ ภูมิฐานะ สถานภาพ การสมรส รายได้ และระยะเวลาในการประกอบอาชีพในชุมชน ส่วนปัจจัยด้านบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพในครอบครัว ขนาดของครอบครัว อาชีพ และสถานที่ทำงาน

2. ปัจจัยด้านสังคมซึ่งประกอบไปด้วย ความต้องการเกียรติเป็นที่ยกย่องของบุคคลอื่น การได้รับการชักจูงจากจากเพื่อนบ้าน การได้รับการชักจูงจากเพื่อนบ้าน การได้รับการชักจูงจากเจ้าหน้าที่ในโครงการความต้องการเป็นกลุ่มพวก ความศรัทธาต่อโครงการ การคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน ความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

วรพจน์ ประชิตวัติ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่าส่วนใหญ่ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับที่น้อย เช่น การเข้าไปตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น เมื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ในภาพรวมระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ อาชีพ ระดับรายได้ที่แตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกัน

นดา คำรหัสเลิศ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนของประชาชนในชุมชนบ้านครัว กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนบ้านครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยไม่ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน สถานภาพในครอบครัว ที่อยู่อาศัย และสถานภาพในชุมชน ส่วนสาเหตุอื่นๆ ที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน คือ ประชาชนมีความรักความผูกพันกับชุมชน ต้องการให้ชุมชนของตนพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นเป็นต้น และสาเหตุที่ทำให้ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน เช่น การไม่เห็นประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ไม่มีเวลาร่วมกิจกรรม เป็นต้น

เรื่องยศ ปรีดี (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตชนบท จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลด้านการวางแผน พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการวางแผน ในรูปต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มแบบกลุ่มอาชีพมีการปรึกษาหารือเพื่อศึกษาความต้องการร่วมกันในชุมชนเดือนละ 2-3 ครั้ง ด้านการลงทุนในการดำเนินงานในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการลงทุนในการดำเนินงานโดยมีการจัดตั้งแหล่งทุนของกลุ่มในรูปแบบกลุ่มออมทรัพย์มากที่สุด และมีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยการเสียดสละแรงงาน ด้านการตัดสินใจในการทำงานร่วมกันของชุมชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้งบประมาณ ลักษณะการดำเนินการ คือ มีการประชุมชี้แนะ และวางแผนให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นในการจัดสรรงบประมาณ นอกจากนี้บุคลากรในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน คือ ด้านการลงมือปฏิบัติและแก้ปัญหา ด้านสมาชิกในชุมชนสามารถตรวจสอบการดำเนินการ ด้านความสามัคคีและการให้ความร่วมมือและด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนตามศักยภาพ

จิรศักดิ์ สีใจเจริญ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า

1. โครงการหรือกิจกรรมที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน รองลงมาเป็นการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ประเภทอื่นๆ โดยจะเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะของการแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะมากที่สุด รองลงมาเป็นการรับประโยชน์จากโครงการหรือกิจกรรม
2. การเข้าไปมีส่วนร่วมจะเข้าร่วมโดยสมัครใจมากกว่าถูกผู้อื่นชักชวน
3. ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการเปิดโอกาสขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เข้าไปมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง
4. สาเหตุการเข้าไปมีส่วนร่วม ได้แก่ การที่จะมีโอกาสได้ร่วมรับผิดชอบท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเข้มแข็งและจะทำให้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมีประสิทธิภาพ สำหรับสาเหตุของการไม่มีส่วนร่วมนั้น เพราะมีตัวแทนอยู่แล้ว

นอกจากนี้ คือไม่เข้าใจขั้นตอนการดำเนินงาน รวมทั้งปัจจัยด้านรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลมีน้อย ไม่เพียงพอที่จะบำรุงท้องถิ่นตามความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง

ปิยนุช แสงวุธ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลนางาม อำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ผู้เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับประถมศึกษา อาศัยอยู่ในท้องถิ่นมาตั้งแต่เกิดและส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนร่วมในการจัดตั้งคณะกรรมการ จัดทำแผนพัฒนาตำบล เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของตำบล รวบรวมและจัดกลุ่มปัญหาและความต้องการของตำบล ศึกษานโยบายของจังหวัดและอำเภอ กำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนตำบล ถัดมาคือปัญหาและความต้องการ จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ กำหนดแนวทางพัฒนา และกำหนดกิจกรรมตามโครงการ/งาน ผู้เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลจะให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง

ปัญหาที่พบ คือ ผู้เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบล จะมีระดับการมีส่วนร่วมในการร่วมวางแผนพัฒนาท้องถิ่น รับรู้ และเข้าใจระบบการวางแผนมากกว่าประชาชนทำให้การพัฒนาท้องถิ่นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดวิสัยทัศน์ในการมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

วารุณี วัชรเสวี (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเมืองที่มีต่อโครงการเมืองนำอยู่ ของเทศบาลนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการเมืองนำอยู่ คือ อาชีพ ระดับการศึกษา การรับรู้สาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม ความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม และความคิดเห็นที่มีต่อโครงการเมืองนำอยู่ ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการเมืองนำอยู่ คือ เพศ อายุ และรายได้

สมบูรณ์ กนกหงส์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า

1. บุคลากรในชุมชนโดยรวมและจำแนกตามสภาพเห็นว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านลักษณะความเป็นผู้นำ ด้านการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ด้านการมีส่วนร่วมเพื่อการพึ่งพาตนเอง ด้านโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน ด้านความสามัคคีและความร่วมมือในชุมชน

2. บุคลากรในชุมชนที่มีสถานภาพต่างกันจะเห็นว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

บุญเทียน จันสุข (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลกมลาไสย อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลกมลาไสย ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง จบการศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส. หรือเทียบเท่า รองลงมาจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปวช. หรือเทียบเท่า มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ด้าน คือ ส่งเสริมคุณภาพชีวิต และด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคมการรักษาความสงบเรียบร้อย มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการวางแผนการส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านศิลปะ วัฒนธรรมจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนที่มีความแตกต่างกันในเรื่องเพศ ระดับการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

มังกร ศรีษะโครต (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล กรณีศึกษา ตำบลคงใหญ่ อำเภอนาคู จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบลทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทยังมีการยอมรับและใช้ความเชื่อถือเพศชายมากกว่าเพศหญิง อายุไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาตำบลทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาตำบลเป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกวัยเข้ามามีส่วนร่วมได้ วุฒิการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาตำบลทั้งนี้ เป็นเพราะประชาชนอยู่ในตำบลคงใหญ่มีลักษณะความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกันสำหรับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล พบว่ามีระดับปานกลาง

ธวัชชัย หล่อวีริยะสกุล (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการ

ควบคุม ตรวจสอบ แก้ไขปัญหา พบว่าโดยรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก และจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการควบคุม ตรวจสอบ แก้ไขปัญหา

ผลการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีอายุ และระดับการศึกษา แตกต่างกันในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า โดยรวมสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีอายุ และระดับการศึกษา แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่แตกต่างกัน

รัชนิดา ไสยรส (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการจัดให้มีการบำรุงทางบกและทางน้ำ ด้านการรักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ด้านการบำรุงศิลปะ จารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการจัดให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม ด้านการป้องกันและระงับโรคติดต่อ ด้านการจัดให้มีการส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก และเยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและด้านการจัดให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษา ต่างกันมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีอายุและระดับการศึกษาแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) มาตรา 67 มีหน้าที่ ดังนี้

7.1 จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก

7.2 รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัด

ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

7.3 ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ

7.4 ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

7.5 ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

7.6 ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

7.7 คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

7.8 บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของ

ท้องถิ่น

7.9 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือ
บุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

หมายเหตุ : ในการวิจัยไม่นำอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลข้อ 9 ที่เป็น
อำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติตามกฎหมายอื่น

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

